

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

68. Infelicitas duarum nauium ex Lusitan.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

vel imperitia libratoris, collineantis tantillo altius, ictu pæne vacuo aborrit, & quas mortes claudebat in auras euomit, Lusitanis ægrè duodecim sublatis: inexpectato balistæ errore percussus barbarus, de se actum conclamat, amensquæ propugnacula deserit, Lusitanus perrupto leui pugna ingressu, fit vrbis Dominus; Rex cum suis sylvarum in auia refugit, maiori periculo indagandus, quàm difficile superandus quanquam suis ob crudelitatem maximè inuisum procliue fuit Lusitanis per eosdem in sua habere potestate, aut tora saltem insula pellere, sed huius exitus expeditionis (cuius culpa historici disputent) malignè principiis respondit, vt fiet narrandis perspicuum. Verum Parauis solum mutantibus; præliantibus Lusitanis ibant dies; libertatis pretium Meschita in vinculis diu frustra expectabat; Bisnagæ rex probrosè se ludi arbitratus incipiebat infontem cruciare, certus in illo Christianis sæuum & atrox supplicij exemplum edere, nisi eo quem signabat die, condicta pecunia representaretur: languebat interim fossa magis demersus quàm carcere, manica & compede onustus; sed rege pretij numerandi suspectas moras indignante, reortis in tergum ceruicibus, resupini collum, catena sic pedibus nexum est, vt vno tantum distarent, palmo (quod idem de P. Henriche superius dictum est) ac ne sic quidem satis immobilis, obseruabatur tamen armata custodia, vicissim ad eum excubante, porrigenteque tantulum id cibi quod arcendæ morti sufficeret: tot nihilominus arctatus vinculis, suspitionibus, oculis, modum reperit quò se expediret, industria pueri Christiani quem cum eo captiuum Badagæ detinebant; qui modus explicari aliter non potest nisi si præsens præsentium, & intuentium oculis subduxerit sese, medios enim, custodes pertransit; egressus est extra urbem nudus, fursum deorsum quo tenderet nesciens, per inaccessa & aspera noctes septem errauit, (sylvarum condensis interdium & cauernis se tegens) lacer pedes, ferarum rabiem & Badagarum incursum perpetuo expectans, eius enim deprehensa fuga, viarum transitus alij occupare, alij tractu illo, itineris biduum ad mare obtinente, monere per nuncios vt retraheretur, ipse Deo duce omnem illam crudelè eorum & auaram diligentiam frustratus, in littus denique incidit, vnde amica cimba soluebat in Manaram: incredibili acceptus gratulatione, diuturna tantisper ex fame reficitur, operiturque pro inopia præsentis, & Manaram vehitur: illic eius aspectu Lusitani, vestituque tam inusitato, fuga item mirà, & sæuis, pronisque ancipiti casibus, ita sunt animo afflictis, vt inter brachia sublimem velut in triumpho ad Proregem portarèt, qui repetitis complexibus congratulatus est reduci salutem. Nec puer, eius artifex libertatis, fugæ, discriminum, & ærumnarum comes condigno præmio caruit, torque aureo ab nonnullis, veste ab aliis, à quibusdam, vnionibus est donatus, & de piscationis proximè futuræ pretio, fanois bis mille.

Sub idem hoc tempus naues duæ cõparuere in sinu Piscariæ, in certum naufragiū eò ex Lusitania delatæ nisi ab iis Deus clementer illud auertis-

68.

Infelicitas
duarum na-
uium ex
Lusitan.

K κ

set.

set. Vlyssipone April. 20. & hoc ipso 1560. anno exierant, cum aliis quatuor inuicem fœderatis, vnâque Indiam petebant; inde pro modo velorum cuiusque, ventique mensura, in diuersum actæ, non omnes portum tenuerunt. Duarum quas dico altera Draco dicebatur, Castilio altera, qua P. Petrus Arboreda, & F. Franciscus Viera ferebantur. Hi quam salutarî emolumento iuuerint vectores, ne superuacaneè prolixus edisseram, facit testimonium duplex duorum nauibus Præfectorum: qui medio in mari honoris gratia visentes, & suæ cuiusque conditionem nauis familiariter comparantes; Draconem, vbi non erant Patres, videri aiebant ferarum caueam, reciprocis inimicitiiis, & rixis quotidie fœuentibus discordem: Castilionem vero cœnobium religiosæ familiæ, consensione animorum placida tranquillum, & vsu vario Christianorum operum alacre: flexum Bonæ spei priusquam hæ naues molirentur, horrendam passæ sunt tempestatem ad insulas Tristani, & Acugnæ: tam certam illic sibi quisque putauit adesse perniciem, vt abiecta nauis gubernatione, ipsi nauatæ, raperent tigna & tabulas, quibus vitam supremum committerent. Post hæc fluenta torrentia subeunt ad maldiuias à quibus idcirco exteriores nauigabant, quod eas nauarchi esse affirmarent Iacobi Rodriguez insulas: iis torrentibus vitandis, tanto ad ortum spatio recessere, vt rati se rectâ Cocinum pergere, qua sorte nescio, in formidolosam sinus maritimi fossam inciderent quæ Piscariam seiungit à Zeilano, promouerentque tantopere vix vt sesquileuca distarent à plagis infamibus Iafanapatani; suum tamen adhuc infortunium ignorabant, etsi quod magna pars infortunij erat, non possent diuinare cuiusmodi in loca, & quam funesta deuenissent: sensere id denique cum sicco temone Cilai arenas cœpit Castilio fulcare. Draconem vero altera ex parte tam plena & vehemens in eas egit velificatio, vt iis infingeretur penitus essetque succidendus illico princeps malus, ne puppi fluctuante ferienteque fundum immani, & crebro recussu, nauis soluta dissiliret. Nox erat nubibus obscura, & frustra nauatæ per tenebras, significationibus solitis opem sociam implorabant, cum nec mutuo audirent nec cernerent. Inde tamen hanc opem Deus misericors acciuit vnde minus potuit expectari. Ecce tibi prouecto iam die, nauigia duo, auris afflantibus nihilominus immota, ex Manara insula conspici. F. Ludouicus Gouea qui migrantes è Piscaria Christianos illuc fuerat comitatus; statim conijcere has esse aut Vlyssipone aut Goa naues; tonoque celerrimè instructo (quod est maris illius nauigium) exploraturus certius ad eas contendere; vbi esse agnouit Lusitanas, animaduerso exitio cui Draco imminebat, paucis vectores consolatur, indicat Manaram ad quam starent & Iafanapatanum vbi exercitum Constantinus Prorex in castris haberet, mox absque alia mora regressus Manaram magna cymbarum cum caterua statim reuertitur, ad leuandum quanto cyus suo pondere Draconem, detractis tamdiu carina mercibus, dum emerisus in salo liberè nataret. Prorex inter hæc Arboredam, adesse vt

audiit,

audiit, misit qui ad se in castra deducerent. Quod gestantium humeris necessario factum est, cum insistere pedibus non posset, exhaustus calamitoso ministerio, nauis suæ agrotis per semestrem illam nauigationem exhibito. Ex eo Prorex vt didicit multitudo quanta ægrotorum in iis nauibus iaceret, (quæ fere semper eadem est cum exteriora S. Laurentij insulæ tenentur) extemplo illis medicum, pharmaca, ministros curauit; corporum quidem fratres nostros Goueam, Goetz, Duranum, & alios; animorum vero PP. Henrichen, Soueralium, Meschitam, Coëlium, & Perez, qui cum Prouinciali Quadrio pars tunc in Manara verfabantur, pars in exercitu cum Proregē. Hos dum molestus, & strenuus labor diu noctuque in ægrotos exercet, recreauit Deus curioso quodam Sirenarum quas vocant spectaculo, & quæ profus non totæ fabula sunt: de his ab testibus oculatis cum literas habeam, non erit opinor iniucundum lectori, me breuiter digredi, recitandis solum quæ ad vnum ex nostris Patribus scripsit doctor Dimas Boscheus Valentinas, hoc potissimum quod eius epistola laudes misceat duorum è nostris, virorum insignium, peculiari titulo memorandas.

Dimas ergo Proregis medicus ad curationem eorum quos dixi ægrotorum ab eo transmissus; iacebant, inquit, tam grandi numero, suo quisque morbo aded afflicti, vt præuertenda fuerint remedia omnia, exemptione illorum extra naues, vt adhiberentur in terra commodius, Pentere igitur, & Scaphis duabus meo iussu in Manaram portantur: est hæc insula quam inhabitandam Christianorum delegit colonia, quos in Piscaria Christo adiunxerat, alueratque studiis pietatis P. M. Franciscus Xauerius, ante annos octo feliciter defunctus, dignus plane vir immortalitate memoriæ; vltimoque hoc Oriente & insulis longè in Septentrionem euntibus, Apostolicæ virtutis admiratione celebratus, quod eas auara salutis alienæ, & inexpleta siti, peragrarit immensis laboribus, incredibili ardore diuinæ gloriæ, & perpessione aduersorum continua, dum innumerabiles populos ab idolis, ad agnitionem veri Dei, amoremque conuertit: quare apud Brachmanes, Sinas, & Iapones summa colitur veneratione. Nunc huius in Manara Christianæ coloniæ, pietatem fouet & promouet P. Henricus Henrichez, Sacerdos eadem ex Societate, singularis admodum exempli. Susceperat is cum sociis Patribus ministerium ægrotorum, quos dixi transuectos in insulam, & iis mecum indefessam operam adhibebant; mihi quidem vix punctum temporis dabatur liberum; si quæ tamen eius restaret particula suauissime illam cum Henriche viro mirè candido conterebam, cuius plane diuinis sermonibus incundissime capiebar, & fateor dum lætam mercedis mihi ob oculos referret imaginem, qua meam hanc operam repensurus esset æternum Deus, corroboratum me ab eo vehementer, ab durandam circa miseris ægrotos fastidiosi muneris nauseam. Sic dum aliquando in ambulamus in littore, & de maris accessionibus inter nos fabulamur; en ad est cursu piscatorum turba; qui lingua patria, inuitabant Patrem cim-
K κ 2 bam

69.
Syrenes se-
decim ad
Manaram
captæ.

bam suam tantisper conscenderet, ad spectandum naturæ miraculum.

Pisces erant humana specie quos reti ceperant; nouem feminas; ma-
res septem, quos propterea marinos homines, marinas nominant femi-
nas: imus & commodum exponebantur in littore; illis membratim ex
anatomes regula recensendis dum totus inhæreo, non possum satis ad-
mirari cernens humanis corporibus esse per omnia similes. Caput rotun-
dum, sed trunco insitum nullo colli mediij interiecto, auriculæ vt nobis
extantes, cartilagineæ, leui carne obductæ; suis muniti palpebris oculi,
nec more piscium, inuicem abiuncti, sibi que oppositi, sed in fronte vt
nostri, eiusdemque nobiscum & coloris, & formæ: nares tantum in eo
absimiles, quod diuisæ, neque eminentes, sed omnino depressæ. Os, la-
bræ, dentes (non acuti & rari, sed densim æqualiter commissi) ab ho-
minibus nihil discrepantia, ad hæc amplum pectus, cute vestitum præ-
candida, sparsum ramis venarum subtilibus, & mamillis tumens quæ in
feminis rotundæ, & turgentes, non vero pendentes & flaccidæ; sic vt
vna digitis à me pressa lac candidissimum magna copia redderet. Longa
duos cubitos brachia, nostris erant multo planiora; nec torosa, nec
quantum apparebat iuncturis apta, cubito manum necitentibus; sed du-
ctu æquabili distenta. Subalacres quoque pili molles, & tenues; con-
formatio denique tum exterior partium; tum interior viscerum, & va-
forum ad vsum naturæ cuiusvis facultatis accuratione diligenti anatomi-
cæ amussis à me explorata, comperta est perinde in feminis, sicut in ma-
ribus, ab humanis corporibus vix in vilo diuersa. Deorsum à ventre, pro
coxendicibus, & tibiis scindebat se cauda piscium gemina, qualis sireni-
bus appingi solet: nec illud etiam mares inter & feminas deerat quod Ari-
stoteles notauit in piscibus discrimen, vt hæc sint maribus corpulen-
tiores.] Hactenus medicus, & prodigij spectator. Absoluamus nunc de
Parauis transgressis in Iapanapanum, longè alium transmigratio hæc
sortita est finem ab eo quem fausta spondebant eius initia, quod paulo
superius notaram. Hoste profligato, Rege in fugam sylualque com-
pulsio, vrbe regiæ victori militi in prædam data, post incendio etiam de-
leta; arcem Constantinus obsessam premebat; cum Princeps, Regis fu-
gitiui, natu maximus liberorum legatus de pace & venia ad eum venit.
Regem vltro Manara insula celsurum; fidam iuraturum Lusitanæ Regi
clientelam; Iapanapanum tributo perpetuo illi obstructurum. Nauibus
vel fauces illius aluei inituris, vel hæsuris ad syrtes arenarum; vel fran-
gendis, vt sæpe, ad ea littora; nihil vnquam molestiæ illaturum, sed
nec iis quicumque tunc profiterentur, aut professuri deinceps Chri-
stum essent: hæc Regis nomine delata, dum vtrobique expenduntur,
rixarum aliquid, & dissidiorum in castris oritur; deficit commeatus non
modo bellicus, sed etiã escarius; hostis horum fortassis indicio aliquo ex-
citus, suis erumpit ex latebris & quotquot inuenit palantes, sparsosque
Lusitanos ferro necat. Quibus idcirco consultius visum obsidione omi-
ssa reuerti Goam, tribus postquam ex ea soluerant mensibus. Immensum